

ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

***Альманах
наукового товариства «Афіна»
кафедри культурології та музеєзнавства***

Випуск 22

Засновано у 2003 році

Рівне – 2023

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства «Афіна» кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства. Вип. 22 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. Рівне : РДГУ, 2023. 114 с.

Головний редактор:

Виткалов С.В. – доктор культурології, професор, професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ

Редакційна колегія:

- Чміль Г.П.** – доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії мистецтв України, директор Інституту культурології Національної академії мистецтв України (голова редколегії)
- Афоніна О.С.** – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (Україна);
- Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ (заступник головного редактора, відповідальний секретар)
- Випих-Гавронська А.** – доктор мистецтвознавства (габітований), професор, проректор відділу розвитку Академії ім. Я. Длугоша (Польща)
- Курдина Ю.М.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії, музеєзнавства і культурної спадщини, Національний університет «Львівська політехніка» (Україна)
- Петрова І.В.** – доктор культурології, професор, завідувач кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля, Київський національний університет культури і мистецтв
- Єфіменко А.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор Українського Вільного університету (Мюнхен, Німеччина)
- Пелех Ю.В.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор із науково-педагогічної та навчально-методичної роботи РДГУ
- Потанчук Т.В.** – доктор педагогічних наук, професор, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка (Україна)
- Постоловський Р.М.** – кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ
- Сабадаш Ю.С.** – доктор культурології, професор, завідувачка кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ)

Рецензент:

Гончарова О.М. – доктор культурології, професор, професор кафедри музеєзнавства і пам'яткознавства Київського національного університету культури і мистецтв

Науковий редактор і упорядник випуску – **проф. Виткалов В.Г.**

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE): ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Видання індексується: Index Copernicus (Польща), Google Scholar, Cosmos (США) та Research Gate, Research Bible (Німеччина); СЕЕОЛ; Cite factor; European Reference Index for the Humanities (ERIH), Збірник поданий на порталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в інформаційному ресурсі «Наукова періодика України».

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 26 жовтня 2023 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

6. Natalevych N.P. Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh kulturolohiv u protsesi vyvchennia istoriko-kulturolohichnykh ta pedahohichnykh dystsyplin : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk; 13.00.04. Poltava, Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V.H. Korolenka, 2014. 18 s.

7. Osvitno-profesiina prohrama «Kulturolohiia» za druhym (mahisterskym) rivnem vyshchoi osvity. PNPУ imeni V.H. Korolenka. URL: <https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0/%D0%BE%D0%BF-%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80>

8. Sysoieva S.O. Teoretyko-metodolohichne obgruntuvannya pedahohichnoi tvorchosti. *Vidkryty iurok*, 2005. № 21, 22. S. 13–19.

9. Polozhennia pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu v Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V.H. Korolenka. URL: (http://pnpu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/02/pologenya_pro_osvitnii_proces_pnpu.pdf)

10. Polozhennia pro systemu vnutrishnoho zabezpechennia yakosti osvity PNPУ imeni V.H. Korolenka. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/polozhennya-pro-sistemu-vnutrishnogo-zabezpechennya-yakostivishho%D1%97-osviti.pdf>

11. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 800 vid 21 serpnia 2019 r. Poriadok pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh ta naukovopedahohichnykh pratsivnykiv / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

12. Statut PNPУ imeni V.H. Korolenka. URL: http://pnpu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/02/statut_pnpu.pdf

13. Stratehiia rozvytku PNPУ imeni V.H. Korolenka. na 2020-2025 rr. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/strategiya.pdf>

UDC 474.7.28

SYSTEM OF DEVELOPMENT OF CREATIVE INITIATIVE AND LABOR ACTIVITY OF EMPLOYEES OF THE DEPARTMENT OF CULTUROLOGY OF POLTAV NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY NAMED AFTER V.G. KOROLENKO

Romanenko Kateryna – graduate of the Master's degree specialty 028 «Management of socio-cultural activities», Rivne State Humanities University, Rivne

Actuality of theme. The importance of the quality of creative initiative and labor activity of scientific and pedagogical workers of the Department of Cultural Studies as one of the main indicators for licensing, accreditation and determining the rating of the Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko. The theme is important. A comprehensive analysis of existing methodological approaches and determination of forms of creative initiative and labor activity of scientific and pedagogical workers of the Department of Cultural Studies, which shape its effective work, is considered relevant.

Methodology of scientific research. The article uses a number of methods, including analysis and systematization of scientific sources, comparative method, content analysis, source base, Internet resources.

Scientific novelty of the research. On the example of the analysis of the activities of the Department of Cultural Studies of the Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko demonstrated an attempt to find various forms of creative initiative and labor activity of scientific and pedagogical workers of the department.

The author emphasizes that the following organizational and pedagogical conditions ensure the successful functioning of the system for the development of creative initiative and labor activity of teachers of the Department of Cultural Studies: managerial and methodical basis for professional development; creation of a favorable educational, developmental and informational environment; enrichment of the content of the development of creative initiative and labor activity of pedagogical workers with educational innovations; opportunities to study domestic and foreign experience; participation in international projects and grants; creation of an effective environment for teaching staff working at the Department of Cultural Studies.

Practical significance of the research. The results of the research can become the basis for the development of lecture and seminar classes in applied cultural studies, as well as in the system of training and advanced training of specialists.

Key words: department of cultural studies, indicators for licensing, accreditation, forms of creative initiative and labor activity, scientific and pedagogical workers.

Надійшла до редакції 5.04.2023 р.

УДК 477.125.4

ОСОБЛИВОСТІ ТА СПЕЦИФІКА УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ, ЙОГО АКТУАЛЬНІСТЬ У КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ НАШОГО ЧАСУ

Баніт Вікторія Михайлівна – здобувачка освітнього ступеня вищої освіти «Бакалавр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
vikabanit31@gmail.com

Актуальність дослідження полягає в дослідженні фольклорного руху в Україні, а також трансляція та популяризація фольклору серед усіх соціальних верств та груп суспільства. Аналіз фольклору, як різновиду

традиційної народної культури, його особливостей і специфіки в культурному просторі нашого часу та вплив на формування сучасного фольклорного репертуару українських фольк-виконавців, також засвідчив важливість цієї проблематики в просторі сучасної культурної практики.

Ключові слова: фольклор, фольклорний рух, фольк-виконавці, культура, фестиваль, жанр, театр.

Постановка проблеми. Фольклорний рух став системним та планомірним дослідженням стрімко зникаючої традиційної народної культури. Збереження традиційного фольклору як еталону стимулює до створення нових творів. Своєрідність у тому, що це жорстко задана формула, швидше, певна рамка, межі якої виразно простежуються, але водночас досить рухливі.

Варіантність і імпровізаційність – найважливіші якісні характеристики традиційного фольклору, пов'язані з його творчим характером, що випливають з його природи. Саме варіювання (аж до варіантів, під якими розуміються суттєвіші, ніж у варіаціях, зміни традиційних інваріантів) надає можливість пристосовуватися до неминучих зовнішніх змін у процесі життєдіяльності соціуму.

Огляд останніх публікацій. Обрана для розгляду проблема має достатньо розлогу інформаційну базу наукового пошуку, представлена групою авторів, серед яких Сердюк М., Акоюн А., М. Дмитренко, зазначенні в дослідженні даної теми. Наукові розвідки, присвячені фольклору, як формі існування духовної культури, також належать Ю. Бондареву, О. Бріциній, М. Лановик, З. Лановик, М. Вовк, І. Грищенко, Ж. Денисюк, Р. Сердезі, Є. Сівак, І. Добош, А. Кузан, Н. Данилку, І. Пахолук.

Аналіз спеціальної літератури показав, що наукові розвідки спрямовані на дослідження історичного становлення та розвитку фольклору, сучасні репрезентації фольклору, однак дослідження щодо фольклорної форми існування духовної культури в умовах сьогодення є нечисленними, що зумовлює актуальність даної теми, враховуючи її важливість для подальшого розвитку фольклорного руху.

Отже, метою даного дослідження є аналіз фольклорного руху в Україні та ознайомлення з сучасним фольклорним репертуаром українських фольк-виконавців.

Завдання роботи: дослідити популяризацію фольклорного руху в Україні та визначити вплив фольклору на творчість українських музикантів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед початком аналізу особливостей та специфіки українського фольклору, його актуальність в культурному просторі нашого часу, доцільно з'ясувати значення традиційного фольклору, його ознак та впливу на формування сучасного фольклорного репертуару українських фольк-виконавців.

Під традиційним фольклором розуміються різні явища, аж до протилежних. Вважаємо, що традиційний фольклор є процесом і результатом просто-народного переживання найбільш значущих і стійких колізій соціокультурного буття та втілення цього в художньо-естетичних образах, що містять ціннісно-нормативні домінанти. При цьому під «простонародним» маються на увазі не спеціалізовані, несанкціоновані зверху, спонтанні, тобто такі, що зароджуються і мимоволі розвиваються, як правило, усні та непрофесійні форми вираження.

Спроби визначити іманентні характеристики традиційного фольклору робилися дослідниками неодноразово. Однак найбільш суттєвими є визнання за ним наступних характеристик (рис. 1.2.)

Рис. 2.2. Суттєві характеристики традиційного фольклору

Зупинимося докладніше на кожній з них. Визнання традиційним фольклором творчого характеру, власне, є аксіомою, становищем, яке не потребує доказів. Справді, саме визначення фольклору як народної творчості, є безсумнівним визнанням його творчого початку як найважливішої сутнісної характеристики. Розуміючи під творчістю діяльність, яка «породжує щось якісно нове», щодо фольклору справедливо буде визнання такої діяльності в історії його розвитку. Сформувавшись у давнину як своєрідна ніша від колізій буття для задоволення духовно-практичних потреб шляхом складних багатопланових трансформацій, варіантів уявлення традиції, адаптації до мінливих соціокультурних умов (виникнення і прийняття монотеїстичних релігій, урбанізація, соціальні та соціальні), він розвинувся у складну, поліфункціональну та багатопланову культурну систему, здатну в силу своєї смислової ізоморфності цілісній картині світу органічно співвідноситися та взаємодіяти з іншими культурними системами: міфологією, релігією, мистецтвом, наукою тощо. У його бутті відбувалася поступова втрата початкового синкретизму, поділ на сфери, типи, види, форми: музичний фольклор, народна хореографічна культура, декоративно-прикладне мистецтво (творчість), народний (фольклорний) театр тощо. Але й самі ці форми залишалися однорідними. У середині них відбувалося породження нових видів, форм, жанрів. У межах окремого жанру створювалися твори, які служили основою виникнення та творчого розвитку нових утворень.

Творча природа фольклору завжди мала генетичний характер, коли один жанр, вид, рід породжує інший (тому так складно вирішити справи і з жанровою типологією фольклору. Багато дослідників вважають за краще говорити про його родо-видо-жанрову структуру). Фольклор зберігає і історичні напластування в одночасному існуванні, тобто в рамках одного історичного зрізу можна виявити, зафіксувати в живому виконанні (відтворенні) стародавні жанри (наприклад, обрядові пісні, загадки, прислів'я та ін.), жанри, що зародилися набагато пізніше (наприклад, необрядові твори: хороводні, ліричні), та їх сучасні варіанти, що знаходяться на стику власне традиційного фольклору та постфольклору. Вони інтегруються, творчо видозмінюються під впливом тих структурних закономірностей, які забезпечують стабільність обрядової та позаобрядової традиції та можливість її функціонування як регулюючий культурний фактор.

Таким чином, навіть формальні зовнішні ознаки розвитку підтверджують його творчу природу як іманентну характеристику, без якої існування самого фольклору було б неможливим. «Внутрішня» ж творчість є «фольклорним процесом» створення (відтворення) – виконання (відтворення) – сприйняття його твору. Акцент у цій тріаді зміщується саме у бік відтворення, адже акт створення (відтворення) відбувається лише у процесі відтворення фольклорного тексту (у сенсі). Фольклорний процес – відкрита система. Він органічно засвоює близькі іноетнічні форми, адаптує їх і включає свою структуру; відкидає чужі елементи; в ньому відгукуються потреби життєдіяльності соціуму і породжує нові якісні освіти. Отже, фольклор має безперечний творчий характер, оскільки відбиває духовно-практичну діяльність народу створення нових видів, жанрів, творів. Така активна творчість (в рамках традиції) має бути зрозуміла сучасною культурою і прийнята як один із найважливіших факторів можливості актуалізації традиційного фольклору. Адже він показав незвичайну життєздатність, незважаючи на умови навколишнього культурного середовища, що змінюються.

Зазначену нами активну творчість у розвитку фольклору можна пояснити, передусім, усністю як засобом побутування, поширення та її передачі у синхронному і діахронному аспектах. Усність є найважливішою характеристикою традиційного фольклору, заснована не лише на відсутності чи малій розвиненості засобів письмової фіксації, але, головним чином, на тому, що процес комунікації не має на увазі чіткого поділу на комунікатора (той, хто передає інформацію) та комуніканта (той, хто її отримує). Тобто особи, що сприймають твори фольклору, одночасно виявляються безпосередніми учасниками його відтворення (творцями). Це важливе становище для нас тому, що навіть за наявності форм письмової або іншої технічної фіксації творів традиційного фольклору органічним, власне творчим способом його буття є співтворчість у живому, безпосередньому міжособистісному спілкуванні. Непрямим підтвердженням цього є, наприклад, відтворення багатьох патернів, властивих саме такому типу взаємодії, у ситуаціях прояви сучасних еквівалентів аналізованого явища, зокрема у «мережевому» фольклорі, «міських легендах», сучасної дитячої міфології та інших. В усному відтворенні його зразків одночасно відбувається їх творча переробка, переосмислення в рамках традиції, створення на їх основі нових творів (зміна, «осучаснення» головних героїв, запровадження «нетрадиційних» тем та сюжетів, створення нової міфології, ритуалів, звичаїв, збагачення художньо-образних коштів та ін.).

Сучасна культура демонструє нову форму комунікації – усно-письмову, як у письмову мову впроваджуються всілякі елементи, максимально наближають її до усної (смайли для вираження емоцій, написання великими літерами як усього слова, і його окремих літер, надання значимості і акцентування

уваги, доповнення графічними зображеннями тощо). У цьому типі комунікацій також відроджуються деякі нормативи традиційного фольклору: можливість варіювання висловлювання, використання коротких, але ємних висловів, смислові гри тощо. Усе це доводить вплив фольклорних елементів у розвитку самої культури. Але, своєю чергою, це стає одним із чинників подальшого «осучаснення» і актуалізації самого традиційного фольклору, включення його як одного з дієвих елементів у сучасні культурні практики.

Руйнування наступності, як правило, призводить до руйнування та несформованості горизонтального рівня. Саме тому зараз стало насущним говорити про цілеспрямований формуючий вплив на сферу фольклорної культури. Метою такого впливу може виступити формування внутрішніх установок як окремої особистості, так і соціальних груп, на засвоєння (різними шляхами – і через усні форми побутування, і через письмові джерела, і шляхом навчання) і творче відтворення – відтворення фольклорних творів, що, зрештою, на нашу думку, має сприяти розвитку горизонтального, а згодом і вертикального рівня традиційності.

Традиційний фольклор є своєрідним еталоном (зразок, аван-текст) до створення нових творів. Своєрідність у тому, що це жорстко задана формула, швидше, певна рамка, межі якої виразно простежуються, але водночас досить рухливі. Виявляється це, наприклад, у словесних чи словесно-музичних формулах (постійних епітетах та метафорах, формулах поетичного тексту, музичних, складових музично-ритмічних формулах та ін.). У декоративно-ужитковому мистецтві – у заданих образах, алгоритмі кольорового та композиційного рішення тощо. Отже, можна говорити, що традиційний фольклор постає як традиційна схема (модель), у межах якої відбувається живий творчий процес. Цей процес розширює рамки заданої моделі рахунок наповнення дещо іншим (актуальним) змістом, збагачення новими художніми образами, створення нових музичних формул, інших типів рухів, залучення нових інструментів, фарб тощо. Зникнення такого специфічного зразка природним чином призведе до зникнення варіантів та еквівалентних форм (у даному випадку – вторинних сценічних форм фольклору, літературного та музичного фольклоризму, стилізованих творів, навіть народних ремесел тощо). А використання такої рухливої формульності для надання вагомості, значущості, стабільності сучасній культурі може призвести до актуалізації традиційного фольклору.

У зв'язку зі зміною механізму комунікацій та переорієнтацією культурно-письмовий (фіксований) метод передачі, одним з її значимих елементів виступає адаптація (як із елементів актуалізації) фольклору до сучасних соціокультурних умов. Одним з її (адаптації) різновидів прийнято вважати сценічне відтворення фольклору з метою ознайомлення з ним, прилучення до нього, його популяризації. Необхідність у сценічному втіленні фольклорних творів виникає як реакція на руйнування механізмів функціонування та передачі. При цьому варто пам'ятати, що сама сценічна культура є неоднорідною. Її найорганічнішим компонентом по відношенню до традиційного фольклору можна вважати народний театр (у широкому розумінні, включаючи дотеатральні форми), оскільки йому притаманний початковий (іноді умовний) поділ на виконавців і глядачів, із досить великим спектром варіацій включеності останніх до театральної вистави, обряду). Тому не випадково такою популярністю у сценічних втіленнях традиційного фольклору, які не мають безпосереднього відношення до фольклорної театральної культури, користуються скоморохи, ряжені та інші персонажі фольклорного театру.

Більш складно відбувається трансформація музичних фольклорних жанрів у рамках сценічного видовища. Виділяємо два пласти обрядового музичного фольклору, які зазнають найбільших змін у процесі адаптації до сценічних умов. Перший пласт – це обрядовий календарно-землеробський фольклор, який у результаті тривалого історичного шляху поступово трансформувався з семантичного плану у формально-зовнішній, тобто переходив із змісту у форму, коли сучасним культурним середовищем засвоювалися лише зовнішні параметри обрядів, але не їх смислова магічно-сакральна насиченість (процес асемантизації фольклору), отже, втрачав сакральність деміфологізувався, завдяки чому і стало можливим його перенесення на сцену. У процесі розвитку обрядового фольклору відбувається перекодування інформації фольклорної традиції, що з втратою міфологічно-магічного сенсу, перенесення їх у ігрові форми. А гра як специфічна характеристика побутування фольклору найближча саме театральній сценічній формам. Другий пласт – обрядовий сімейний фольклор. Найбільш яскравий і відносно зберігся тут обрядовий комплекс, що знайшов неодноразове яскраве сценічне втілення (як правило, фрагментарне), – традиційне селянське весілля, що складається з низки ритуалів: сватання, рукобиття, змова, дівич-вечір тощо. У сучасних умовах чимало ритуалів традиційного весільного обряду трансформуються, варіюють свою функцію, синтезуються зі схожими, поєднуються з новими ритуалами і квазитрадиціями і водночас породжують їх. Такі трансформації також пов'язані з процесом форсування комунікативних зв'язків суспільства і у зв'язку з цим із перекодуванням семантики фольклору, покликаної забезпечити комунікацію між групами (у весільному обряді це представляється як взаємодія одного роду та іншого) усередині соціуму. Отже, вважаємо за

можливе не просто збереження, відтворення, відродження музичного фольклору як процес його відтворення в архаїчних формах, а й адаптацію, і актуалізацію в сучасному соціокультурному середовищі.

Проте неминучість деяких трансформацій функціональних, структурних та стилєвих характеристик «первинних» фольклорних текстів у процесах подібної «інсценізації» цілком очевидна. У цій ситуації виникає проблема збереження (паралельно з театралізованими формами вистави) власне автентичних (або близьких до таких) варіантів фольклорних творів. Це складне завдання вирішувати, проте, необхідно, оскільки в іншому випадку сама практика «інсценувань» втрачає свою «драматургічну» основу.

Варіантність і імпровізаційність – найважливіші якісні характеристики традиційного фольклору, пов'язані з його творчим характером, що випливають з його природи. Саме варіювання (аж до варіантів, під якими розуміються суттєвіші, ніж у варіаціях, зміни традиційних інваріантів) надає можливість пристосовуватися до неминучих зовнішніх змін у процесі життєдіяльності соціуму. Усний характер побутування та передачі зразків традиційного фольклору передбачав їх модифікацію під впливом зовнішніх та внутрішніх умов: зміна обставин існування, перенесення в іншу соціальну чи статеву групу, психофізіологічні особливості виконавця та ін. Саме варіантність є тією характеристикою, яка забезпечує «довгожителство» фольклору, можливість його актуалізації за рахунок зміни формальних зовнішніх ознак і форм, але із збереженням його глибинних сутнісних культурних сенсів. Саме завдяки варіантності відбувається його пристосування до конкретних соціокультурних обставин, що забезпечує його функціонування як живого та дієвого чинника культури. Імпровізація стосується безпосереднього виконання творів традиційного фольклору. Але варіантність та імпровізаційність фольклору завжди стосувалася певних структур його мови, без зміни основи – сенсу, представленого найчастіше як коду. Важливо відзначити, що це риси, органічно властиві фольклору, втілюються у ситуаціях безпосереднього, живого, наступного спілкування носіїв фольклорної культури. У сучасних умовах саме формування різноманітних ситуацій такого характеру та виступає нагальним завданням.

Отже, доцільно виявити як трансформувався традиційний український фольклор у сучасну українську фольк-музику.

Фольклор завжди був важливою частиною української ідентичності. Українські пісні передавалися з покоління в покоління, діди та бабусі співали їх своїм дітям та онукам. Ще однією важливою ознакою українського фольклору були народні інструменти, зокрема трембіти, окарини та сопілки. Секрети їх виробництва передавалися з покоління в покоління.

Фольк змінився та інтегрувався в українську поп-музику. Так, спочатку у 1986 р. зародився відомий український гурт «ВВ», котрий ризикнув експериментувати з фольклором, рок-н-ролом та роком. Варто зауважити, що це був вдалий експеримент, адже група до цього часу радує своїм неймовірним виконанням, а сучасний український фольк звучить в багатьох інших країнах.

Згодом фольк почали застосовувати у своїй творчості гурти «Плач Єремії» та «Мертвий півень». Однак певним переломним моментом для розвитку фольк-музики був 2004 р., коли українська співачка перемогла на «Євробаченні» з відомою піснею «Дикі танці». Однак варто згадати ще про одну пісню Руслани, яка поєднала український фольк та сучасну поп-музику – це пісня «Світанок». Дещо згодом в українській музиці з'явилася ще одна представниця фольк-музики – Катя Chilly. Її альбом «Русалки in da House» став культовим завдяки унікальному вокалу вокалістки та поєднанню актуального електронного звучання та бітів із народними мелодіями та співом. Таким чином відбулось зародження української фольктроніки, завдог до появи таких гуртів як Yuko та Onuka.

Проаналізуємо далі сучасних носіїв фольклору. Зокрема, до таких належать К. Заволока, яка у 2003 р. випустила альбом «SUSPENZIA» – повністю експериментальний запис, на якому український фольк стає частиною зовсім нішевих ембієнту і техно.

Проте на початку XXI ст. з'явилися також М. Поплавський та Верка Сердючка, які змінили уявлення про український фольк. Сердючки гоцалки почали ототожнювати з українською весільною та застільною музикою та музичною традицією як такою. А враховуючи популярність А. Данилка на той час, можна навіть говорити про зміну сприйняття української народної музики. М. Поплавський почав наполегливо змінювати образ української культури в бік примітивного нарративу, зокрема з кулінарними хітами «Сало», «Український борщ» чи «Варенички».

Майдан і війна на Сході посилили інтерес українців до власної країни, надихнули тисячі людей пізнати Україну та її культуру. А український фольк отримав друге дихання, особливо завдяки гурту ONUKA. Керівник гурту Н. Жижченко є онукою видатного майстра гри на інструментах, О. Шльончика. Саме ONUKA з однойменним альбомом 2014 р. стала першою ластівкою відродження та трансформації українського фольку. А далі гурти Panivalkova, KAZKA, YUKO, Kalush, виконавиці

Alina Pash, СТАСІК, реперка alyona alyona почали працювати з українським фольком. Разом із модними бітами і читкою зазвучали трембіти, сопілки і народний спів [4].

Доцільно відзначити і способи інтеграції українського фольклору в сучасну естрадну культуру, зокрема, у фестивалі. Головне завдання фольклорного фестивалю – широке залучення населення, особливо студентів і школярів, до участі в народній творчості; практичне знання джерел автентичного фольклору та національних етнографічних груп України та інших країн; пошук та приділення уваги фольклорним дослідженням дослідницьких колективів, окремих збирачів нематеріальної культурної спадщини; розвиток українського фольклору, традицій, звичаїв різних народностей, духовне збагачення української нації. Метою українського фольклорного фестивального руху є сприяння розвитку та популяризації української мистецької традиції, трансформації її у формат, сумісний з сучасністю, зберігаючи баланс між традицією та інноваціями; формування та розвиток національної ідентичності, створення нового мистецького середовища; налагоджувати культурні зв'язки та творчі обміни між Україною та іншими країнами світу; підвищення ролі культурної спадщини у формуванні світогляду молодого покоління [1; 103].

Сьогодні найвідомішим народним гулянням в Україні є «Червона рута». Це явище виникло за часів існування СРСР у 1989 р., коли в Чернівцях відбувся перший фестиваль національної молодіжної музики. «Червона рута» здійснила справжню «революцію» в українській культурі, яка торкнулася всього суспільства. Фестиваль породив нову молодіжну музику, якої раніше не було [1; 104]. Саме «Червона рута» дала можливість таким фольк-виконавцям та гуртам, як Катя Chilly, «Фолькнери», «Телері», С. Мельник, «Чумацький шлях», «Спідвей», «ДахаБраха» знайти своє місце у сучасній українській музичній культурі.

Ще одним важливим фестивалем є «Країна мрій» – міжнародний фестиваль етнічної музики, започаткований у 2004 р. Перший фестиваль відбувся на Співочому полі у Києві. Час проведення літнього фестивалю збігається з народним святом Івана Купала (кінець червня – початок липня), а зимова «Країна Мрій» припадає на Різдвяні свята і проводиться в період з 6 по 8 січня в різних містах України. Ініціатором фестивалю є лідер гурту «Воплі Відоплясова» О. Скрипка. Саме однойменна пісня з репертуару даного гурту дала назву масштабному фестивалю фольклорного мистецтва «Країна мрій» [1; 105].

Фестиваль має формат народного гуляння-ярмарку, триває від 1 до 3 днів і, окрім музичних виступів на основній сцені, включає в себе також ярмарок виробів народного мистецтва, книжковий ярмарок, майстер-класи народних ремесел, де можна в живому часі спостерігати, як виробляються ті чи інші витвори людської фантазії, виставку народного малярства, дитячу галявину, етнічні кухні тощо [1; 105].

Варто відзначити і «Великдень у Космачі» – міжнародний фестиваль, який проводиться щорічно з 2007 р. навесні в с. Космач, Косівського району Івано-Франківської обл. Основними завданнями фестивалю є популяризація автентичної, традиційної української культури, знань про свій народ, його історію, культуру, традиції та звичаї. Зазвичай у програмі фестивалю – виставки традиційної народної культури, традиційної гуцульської та української кухні, наукова конференція, виступи українських та зарубіжних «world music» та фольк-рок гуртів тощо.

Важливим є і етофестиваль «Підкамінь» – щорічний міжнародний етофестиваль, що проходить в одноіменному селі з 2007 р. Концепція цього фестивалю – сучасна українська фолькова музика на тлі природи неймовірної краси, монастиря, що пережив вічність, і усього енергетичного ландшафту Північного Поділля. Протягом трьох днів гостей фестивалю розважають українські фолькові музики, а доповнюють свято різноманітні забави на фестивальному полі: майстер-класи народного ремесла, промислу. Також у Підкамінь приїжджають письменники та поети, які в межах літературної частини пропонують гостям опинитись у царині книжок та знайомлять зі своєю творчістю [1; 106].

Наступним варто проаналізувати етно-еко-фест «Буща папороть 2018», який відбувається в с. Буща Здолбунівського р-ну Рівненської обл. Фестиваль започаткований у 2017 р. і проводиться щорічно в першій половині липня з метою відтворення та популяризації народних купальських звичаїв, традицій та обрядів, фестивального руху на Рівненщині [5].

Ще одним важливим фестивалем Рівненщини є регіональний відкритий Етно-Тур-Фест «Бурштиновий шлях», що проводиться на території, де знаходиться вузькоколійка Антонівка-Зарічне (сmt. Володимирець). Цікавими подіями фестивалю є виступи художніх та фольклорних колективів, ярмарки, туристичні змагання, традиційні поліські смаколики. Окрім цього, усі охочі можуть придбати оригінальні витвори мистецтва, виготовлені народними майстрами з дерева, соломи, глини та вишивки. Запах їжі Полісся відчувається далеко за межами фестивалю, а особливо мацик, український банош, вареники з чорнищами [2]. Програма фестивалю дозволить познайомитися з автентичним побутом жителів українського Полісся.

Висновок. Таким чином, залежно від різних соціокультурних ситуацій, історичних контекстів традиційний фольклор здатний до актуалізації та акцентування різних смислових аспектів творів,

художньо образних змін, що й зумовило його життєздатність. Глибинні, кореневі культурні смисли, притаманні традиційному фольклору, можуть актуалізуватися в сучасності, що дозволить використовувати його як додатковий інструмент у різних життєвих, соціальних та культурних практиках. Жодне з явищ культури не може уявити такий широкий спектр культурних смислів та «фактів» історичної пам'яті, як традиційний фольклор і, більше того, не може повністю задовольнити практичну спрямованість дій.

Тому перед сучасною культурою стоїть складне завдання: збереження – відтворення – трансляції – інтеграції – актуалізації традиційного фольклору у сучасній соціокультурній ситуації. Можна простежити, що в українській культурі прояв фольклору дещо трансформувався, і на початку 2000-х рр. українські виконавці почали поєднувати електронну музику, рок-ролл, і українській пісні зазвучали по-новому, як і автентичність української народної творчості. Завдяки Р. Лижичко про Україну заговорили у світі, багатьом іноземцям було цікаво слухати її пісні, і не лише Руслани, а й інших представників українського фольку в той час, що можна розуміти як позитивний аспект, адже потрібно популяризувати нашу культуру, а світу дізнатися про український народ як про талановиту та сильну націю.

Сучасний стан української фольклористики можна охарактеризувати як період активізації, поступового виходу з кризи, що характеризується ґрунтовним вивченням старих і нових фольклорних пластів, піджанрів і подекуди функціональних форм змісту, увагою до об'єктивної історії наукового напрямку. Багато пояснено про природу фольклору, його пізнавальні можливості, національно-жанрову специфіку, функціонування в обрядах, роль спілкування в суспільстві, родині, міжособистісних стосунках тощо. Чимало проблем гуманітарної сфери актуалізовано завдяки ґрунтовному виявленню цих явищ у традиційній культурі, які можуть гідно репрезентувати українців у процесі світової культурно-мистецької інтеграції [3; 61].

Список використаної літератури та джерел

1. Акоюн А.А. Музичний фольклор у сучасній масовій культурі України. *Art-платформа*. 2022. № 1 (5). С. 97–116.
2. Бондарева Ю. ТОП-10 фестивалів Рівненщини. URL: [https:// rivnenski.info/uk/article-1621-top-10-festivaliv-rivnenschini](https://rivnenski.info/uk/article-1621-top-10-festivaliv-rivnenschini) (дата звернення: 10.02.2023)
3. Дмитренко М.К. Українська фольклористика: акценти сьогодення. *Слово і час*. 2016. № 1. С. 58–67.
4. Сердюк М. Як фольк став частиною сучасної української музики і чому це небезпечно. 2020. URL: [https:// life.pravda.com.ua/columns/2020/12/12/243356/](https://life.pravda.com.ua/columns/2020/12/12/243356/) (дата звернення: 01.04.2023).
5. Управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації. URL: <http://cultrv.gov.ua/component/content/article/83-novunu/270-holovni-mystetski-podii-rivnenskoho-polissia.html> (дата звернення: 01.04.2023).

References

1. Akopian A.A. Muzychnyi folklor u suchasni masovii kulturi Ukrainy. *Art-platforma*. 2022. № 1 (5). S. 97–116.
2. Bondareva Yu. TOP-10 festyvaliv Rivnenshchyny. URL: [https:// rivnenski.info/uk/article-1621-top-10-festivaliv-rivnenschini](https://rivnenski.info/uk/article-1621-top-10-festivaliv-rivnenschini) (data zvernennia: 10.02.2023)
3. Dmytrenko M.K. Ukrainka folklorystyka: aktsenty sohodennia. *Slovo i chas*. 2016. № 1. S. 58-67.
4. Serdiuk M. Yak folk stav chastynoiu suchasnoi ukrainskoi muzyky i chomu tse nebezpechno. 2020. URL: [https:// life.pravda.com.ua/columns/2020/12/12/243356/](https://life.pravda.com.ua/columns/2020/12/12/243356/) (data zvernennia: 01.04.2023).
5. Upravlinnia kultury i turyzmu Rivnenskoï oblderzhadministratsii. URL: <http://cultrv.gov.ua/component/content/article/83-novunu/270-holovni-mystetski-podii-rivnenskoho-polissia.html> (data zvernennia: 01.04.2023).

UDC 477.125. 4

FEATURES AND SPECIFICITY OF UKRAINIAN FOLKLORE, ITS RELEVANCE IN THE CULTURAL SPACE OF OUR TIME

Banit Victoria – graduate of higher education

«Bachelor» speciality 028 «Management of socio-cultural activities»,
Rivne State Humanities University, Rivne

The relevance of the research lies in the study of the folklore movement in Ukraine, as well as the broadcasting and popularization of folklore among all social strata and groups of society. The analysis of folklore as a type of traditional folk culture, its features and specifics in the cultural space of our time and the influence on the formation of the modern folklore repertoire of Ukrainian folk performers also proved the importance of this issue in the space of modern cultural practice.

The scientific novelty of the research is an attempt to systematize the existing material taking into account new data and social challenges. It is emphasized that folklore is still an important component of modern professional creativity, as it reproduces the national essence.

The practical significance of the research lies in the possibility of using its materials in the educational process of the network of colleges and institutions of higher education in the humanitarian direction, as well as for the preparation of new articles on the outlined issues.

Key words: folklore, folklore movement, folk performers, culture, festival, genre, theater.

Надійшла до редакції 02.05.2023 р.

ЗМІСТ

ВИТКАЛОВ С.В., ВИТКАЛОВ В.Г. НАУКОВА ТВОРЧІСТЬ У ДОБУ СУСПІЛЬНИХ КАТАКЛІЗМІВ : МОЛОДІЖНИЙ ДОСВІД	3
---	---

Розділ I. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ І СПРОБА ЇХ НАУКОВОГО ОСМИСЛЕННЯ

ЧАБАК Л.А. ВИКЛИКИ ДЛЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ	5
ТКАЧУК Т. ПЛАТФОРМА МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ «МИСТЕЦТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ»	8
ВЛАСЮК О.П., КЛОЧУН А.П. КАТЕГОРІЯ СВОБОДИ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ СУЧАСНИХ ДОСЛІДНИКІВ	12
ЗАХАРЧУК Д. С. ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ І НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	17

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ГОРІНА Л. ТРАНСКРИПЦІЯ М.Т. ЛИСЕНКОМ ВОКАЛЬНОГО ЦИКЛУ «СОНЕЧКО» Л. РЕВУЦЬКОГО В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДОМРИСТІВ	21
ЄНЕНКОВА Н., ГОРІНА Л. КОМПОЗИТОРСЬКА ТВОРЧІСТЬ СВІТЛАНИ ГРИЦАЄНКО У МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОМРИСТІВ	27
ТУРЧИН Г.П. СТОРІНКИ ПОДВИЖНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ МИТЦІВ ХХ СТОРІЧЧЯ З ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	31
РОМАНЕНКО К. СИСТЕМА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА	39
БАНИТ В.М. ОСОБЛИВОСТІ ТА СПЕЦИФІКА УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ, ЙОГО АКТУАЛЬНІСТЬ У КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ НАШОГО ЧАСУ	48
БАЛАБАН О. ВОЛОДИМИР ІВАСЮК У СПІВТВОРЧОСТІ З ІНШИМИ МИТЦЯМИ	55

Розділ III. ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

СТАШУК О.А. АКАДЕМІЧНИЙ РИСУНОК В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	59
ЧЕРНЮШОК О. РЕАЛІСТИЧНА ФОРМА ВІДТВОРЕННЯ У ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНІЙ СИСТЕМІ ТВОРУ ФЕДОРА КРИЧЕВСЬКОГО (ТРИПТИХ «ЖИТТЯ»)	64
БЛИЗНЮК Л.В., ЗІНЕНКО Т.М., МАТВІЙЧУК Н.В. МАНҐА ЯК СИНТЕЗ ТРАДИЦІЙНОГО І СУЧАСНОГО ЯПОНСЬКОГО МИСТЕЦТВА	68
ГОНЧАРОВА І.І., ДЕНИСЕНКО В.В. ОБРАЗ ЛЕДІ ГОДІВИ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ	75
КИРИЛЮК Д. ФОРМОТВОРЧІ ІДЕЇ СОНІ ДЕЛОНЕ ЯК КВІНТЕСЕНЦІЯ ПОШУКІВ УКРАЇНСЬКОГО АВАНГАРДУ	79

Розділ IV. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

МІРЧУК В.Ю., ШАТРОВА М.Б. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ КУЛЬТУРИ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	86
СОРОКА В.В., ШАТРОВА М.Б. НОВІ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ КУЛЬТУРНИХ ІНСТИТУЦІЙ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	92
НАГОРНА З.В. ФЕСТИВАЛЬ ЯК ФОРМА АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ В КУЛЬТУРНІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ	100
НАМЧУК Л.С. МИСТЕЦТВО У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ ТА ВІЙНИ	106